

O'QUVCHILARNING DISKURS (OG'ZAKI NUTQ) KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISHGA OID METOD VA TEXNOLOGIYALAR

Omila Odilovna Yuldasheva

Chirchiq davlat pedagogika instituti magistranti
omilayuldasheva9@gmail.com

Umida Kamolovna Nasirova

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti PhD

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada og'zaki nutqni faollashtirish usullari tasvirlangan, og'zaki va nutq ko'nikmalarini, xususan, o'quvchilarning nutq qobiliyatlarini shakllantirishning samarali vositalari tasvirlangan. Ingliz tili darslarida umumta'lim maktablari o'quvchilarining og'zaki nutq ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan nazariyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: og'zaki nutq, kommunikativ kompetensiya, interaktiv usullar, pedagogik texnologiyalar, ijodiy faoliyat

ABSTRACT

This article describes methods of activating oral speech, describes effective means of shaping verbal and non-verbal skills, especially students' speaking skills. Theories in English lessons are aimed at shaping the oral skills of secondary school students.

Keywords: oral speech, communicative competence, interactive methods, pedagogical technologies, creative activity

KIRISH

Insonlar bir-biri bilan uzluksiz muloqotda va o'zaro munosabatda bo'lgan ijtimoiy mavjudotdir. Shu sababli, o'quvchilarga xorijiy tilda haqiqiy muloqot qilishlari mumkin bo'lgan vaziyatlarni rivojlantirish muhimdir. Ushbu fikrni qo'llab-quvvatlaydigan dalil Bygate [1]da keltirilgan: "Bizning o'quvchilarimiz o'zlarining eng asosiy operatsiyalarini amalga oshirish uchun ko'pincha ishonch bilan gapira olishlari kerak. Bu ularni eng ko'p baholaydigan mahorat va ular orqali do'stlar orttiradi yoki yo'qotadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Umumta'lim maktabining katta bosqichida o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirish muammosi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki nutq ta'lim maqsadi aloqa vositasi sifatida ishlaydi. Bugungi kunda zamonaviy maktabning maqsadi o'quvchilarning ko'p madaniyatli shaxsini shakllantirishdan iborat bo'lib, bu ularning chet tili haqida ma'lum miqdordagi bilimlarni egallashini, nafaqat tushunish, balki unda erkin muloqot qilish qobiliyatini shakllantirishdan iborat. O. A. Biryukova va D. V. Semenovalar ta'kidlaganidek, "Zamonaviy metodologiya fanida monolog va dialogik shakllarda o'z og'zaki nutqini yaratish qobiliyatini shakllantirish chet tilini o'qitishning asosiy maqsadi sifatida belgilanadi va chet tili tushunchasi orqali ifodalanadi. Ma'lumki, kommunikativ kompetentsiya juda murakkab ko'p komponentli tuzilishga egadir". [1]

Og'zaki nutq samarali jarayon sifatida talabadan ko'p vaqt va kuch talab qiladi, chunki u til, nutq va kommunikativ kompetensiyalarni ham qamrab olishni talab qiladi. Kommunikativ faoliyat turi sifatida u har bir darsning ajralmas qismi bo'lishi kerak. [2]

O'quvchilarga chet tilini o'rgatishning asosiy maqsadi - umumevropa til kompetensiyasi shkalasi bo'yicha bilishning chegara darajasiga mos keladigan asosiy nutq tuzilmalariga ega bo'lishdir. Nutqni o'rgatish umumta'lim maktabining yuqori bosqichidagi o'quvchilarning haqiqiy ehtiyojlari va qiziqishlariga javob beradigan mavzularga asoslanadi.

O'quvchilarning o'zaro munosabatini rag'batlantirish uchun ijobiy muhit yaratish muhimdir. Bunday muhitda ular xato qilishdan qo'rqmasdan o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va fikrlarini ifoda etishlari mumkin. Talabalar kommunikativ vazifalarni ham samarali bajara oladilar. Uillis (1996) ta'kidlashicha, past stress muhitini yaratish va tildan haqiqiy maqsadlarda foydalanish mazmunli muloqotga erishish yo'lidir va o'zaro ta'sir orqali o'quvchilar nutq ko'nikmalarini egallash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Uillis, shuningdek, tilni samarali o'rganish uchun ta'sir qilish, foydalanish va motivatsiya kabi muhim shartlarni ta'kidlaydi. Tilga bunday nuqtai nazardan kelib chiqqan holda, vazifaga asoslangan ta'lim kommunikativ faoliyatni loyihalashda va og'zaki nutqni rivojlantirish va takomillashtirishda ko'plab afzalliklarni beradi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Talabalarning muloqotini osonlashtirish uchun nutq faoliyatining ushbu turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga

olish kerak, masalan, motivatsiya, maqsadlilik, faollik, shaxsning shaxsiyati va aqliy faoliyati bilan bog'liqlik, evristika, mustaqillik, sur'at va situativlik. Agar muloqot uchun maqsad va motivlar mavjud bo'lsa, muloqot ishtirokchilarining o'ziga xos xususiyatlari, ularning yoshi, rivojlanish darajasi hisobga olinsa, har qanday nutq vaziyati doirasidagi muloqot akti, albatta, amalga oshiriladi.

Ko'pgina ingliz tili o'qituvchilari og'zaki nutq ko'nikmasini rivojlantirish darslarida "talabalarning jimligi" muammosiga duch kelishadi. Buning oldini olish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim-tarbiyaviy vaziyatni shunday o'zgartirishni taklif qiladiki, o'qituvchi "bahssiz hokimiyat"dan e'tiborli va manfaatdor suhbatdoshga, bilish jarayonida sherikga aylanadi.

O'qituvchining vazifasi o'quvchilarning muloqotini osonlashtiradigan ta'lim-tarbiyaviy ikki tilli vaziyatlarni yaratishdir. O'quvchilarning og'zaki nutqini faollashtirishning eng yaxshi usullari - bu odamning o'zaro ta'siri, ya'ni interfaol texnikasi.

Interfaol ta'lim o'quvchilar va o'quv muhitining o'zaro ta'siriga asoslanadi, bu tajriba sohasi bo'lib, odamlarning munosabatlari va o'zaro ta'siri psixologiyasiga asoslanadi. Bunday trening bilishning birgalikdagi jarayoni sifatida qaraladi, bunda bilimlar birgalikdagi faoliyat jarayonida dialog, polilog orqali olinadi". [3]

Bundan kelib chiqadiki, bu usullar o'quv jarayoni subyektlarining "tengdoshga" darajasidagi o'zaro ta'sirini o'z ichiga oladi, bunda o'qituvchi va sinf ishtirokchisi bir jamoaning bir qismi bo'lib, ular bir maqsadga erishish uchun ishlaydi.

S. B. Suvorova kommunikativ funktsiyalarga asoslangan interfaol o'qitish usullarining o'ziga xos tasnifini taklif qiladi. Ushbu tasnifda barcha usullar uch guruhga bo'linadi:

- 1) muhokama (dialog, guruh muhokamasi, hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish va tahlil qilish);
- 2) o'yin (didaktik o'yinlar, ishbilarmon o'yinlar, rolli o'yinlar, tashkiliy va faoliyat usullari);
- 3) interfaol usullarning psixologik guruhi (sezgir va kommunikativ trening, empatiya) [3]

Shuni ta'kidlash kerakki, interaktiv o'zaro ta'sirni o'rgatish ingliz tili darslarida hayotdan olingan o'quv materialidan foydalanishni talab qiladi, bu to'g'ri tashkil etilgan sharoitda o'rganilayotgan tilda tabiiy muloqotga yordam beradi. Interaktiv o'zaro ta'sir holatlarini yaratish uchun talabalar har qanday vaziyatda o'zlarini tasavvur qilishlari kerak bo'lgan vazifalar bilan ishlashni cheklashni istisno qilish kerak. Aksincha, topshiriqlar

maqsadga muvofiq bo'lib, ularning matni interaktiv o'zaro ta'sirga bo'lgan ehtiyojni o'z ichiga oladi. Bunday vazifalar shunday tuzilganki, ularni mustaqil ravishda bajarish mumkin emas.

XULOSA

Til sohasida chet tilini kommunikativ metodika bilan o'qitishdan maqsad nutq vaziyati doirasida chet tilida muloqotni og'zaki va yozma shaklda o'rgatishdir.

Ma'lumki, og'zaki-nutq muloqotining usuli - bu nutq. Maktabda nutqqa o'rgatishdan maqsad o'quvchilarda turli vaziyatlarda og'zaki muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishdan iborat.

Ijodiy faoliyat ijodiy xususiyatga ega bo'lgan faoliyat jarayonida rivojlanadi, bu o'quvchilarni o'rganishga va hayratga solishga, nostandart vaziyatlarda yechim topishga majbur qiladi.

Agar talaba gapirishni, o'qishni, chet tilidagi nutqni eshitishni, yangi narsalarni o'rganishni yaxshi ko'rsa, unda "chet tili" faniga qiziqish borligini aytishimiz mumkin va ma'lum bir muvaffaqiyatga erishish uchun sharoitlar yaratilgan.

Ingliz tilini bilishdan tashqari, talabalar o'zlarining shaxsiy xususiyatlarini rivojlantirish, kelajakdagi kasbiy faoliyati va kundalik hayotda boshqa odamlar bilan muloqot qilish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

REFERENCES

1. Viryukova O.A. Обучение говорению в вузе методом интервью на уроке английского языка, 2017
2. Brown, D. (1994). Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy. New Jersey: Prentice Hall Regents.
3. Bygate, M. (1987). Speaking. New York: Oxford University Press.
4. Starodubtseva O.G. Виды упражнений для формирования лексических навыков устной речи в неязыковом вузе, 2013
5. Suvorova N.A. интерактивное обучение новым подходам, 2005